

TINH GỌN BỘ MÁY NHÀ NƯỚC - TỪ LÝ LUẬN ĐẾN NHIỆM VỤ ĐỘT PHÁ TRONG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN VIỆT NAM THỊNH VƯỢNG

PHẠM THỊ BẢO THOA^(*)

Ngày nhận bài: 09/10/2025 Ngày thẩm định: 12/10/2025 Ngày duyệt đăng: 24/10/2025

Tóm tắt: Cuộc cách mạng tinh gọn bộ máy hệ thống chính trị hiện nay được triển khai quyết liệt, là điều kiện tiên đề để đất nước bước vào kỷ nguyên phát triển mới. Trước những khó khăn, thách thức, mỗi cán bộ, đảng viên, người Việt Nam yêu nước cần nhận thức đúng, nghiêm túc thực hiện đường lối của Đảng, chính sách của Nhà nước về tinh gọn bộ máy, đồng thời kiên quyết đấu tranh, phản bác những quan điểm sai trái, thù địch, góp phần xây dựng Việt Nam hùng cường thịnh vượng. Bài viết phân tích một số quan điểm của V.I.Lênin và Chủ tịch Hồ Chí Minh về tinh gọn bộ máy nhà nước, từ đó xác định các giải pháp thực hiện nhiệm vụ đột phá trong giai đoạn cách mạng mới

Từ khóa: bộ máy nhà nước; hệ thống chính trị; kỷ nguyên phát triển mới; tinh gọn bộ máy

1. Đặt vấn đề

Mỗi quốc gia, dù ở chế độ chính trị nào, bộ máy nhà nước đều là bộ phận cấu thành đặc biệt quan trọng, tác động mạnh mẽ đến sự phát triển của quốc gia đó. Bộ máy nhà nước ở Việt Nam được tổ chức thống nhất, gồm các cơ quan thực hiện quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp. Những cơ quan này có sự phân công, phối hợp và kiểm soát lẫn nhau nhằm bảo đảm hiệu quả thực thi pháp luật. Bộ máy nhà nước thực hiện chức năng quản lý đất nước, quản lý xã hội. Thực hiện tinh gọn bộ máy nhà

nước, nâng cao hiệu quả quản trị quốc gia là điều kiện quan trọng để Việt Nam đạt được các mục tiêu chiến lược trong kỷ nguyên mới. Bộ máy nhà nước tinh gọn, giảm các khâu trung gian bảo đảm hiệu năng, hiệu lực quản lý, vừa tăng năng lực nội sinh, vừa tận dụng sức mạnh ngoại sinh phát triển kinh tế - xã hội, là nhiệm vụ đột phá trong chiến lược phát triển Việt Nam thịnh vượng.

2. Tinh gọn bộ máy nhà nước - góc nhìn từ lý luận

Ngay sau chính quyền Xô-viết được thành lập, V.I.Lênin đặc biệt quan tâm đến quản lý cán bộ và quản lý bộ máy. V.I.Lênin nhận thấy, khi bước vào thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội, thực thi Chính sách kinh tế mới (NEP), thực hiện cải tổ bộ máy là nhiệm vụ rất quan trọng để triển khai hiệu quả các

^(*) TS, Trường Chính trị Tô Hiệu, thành phố Hải Phòng

thiết chế mới, khai thác tối ưu các nguồn lực trong xã hội. Song, V.I.Lênin đánh giá “Từ trước tới nay, chúng ta có quá ít thì giờ để nghĩ đến và chú trọng chất lượng của bộ máy nhà nước của chúng ta,... Tình hình bộ máy của ta rất đáng buồn, nếu không muốn nói là rất tồi tệ,...”⁽¹⁾. Từ việc cải tiến bộ máy nhà nước Xô viết không hiệu quả, lãng phí trong nhiều năm, V.I.Lênin khẳng định: “Đã đến lúc phải thay đổi tình trạng đó đi. Phải tuân theo nguyên tắc này: thà ít mà tốt”⁽²⁾.

Theo V.I.Lênin, trong bối cảnh những người cộng sản đang dốc sức phát triển kinh tế, đồng thời phải ngăn cản sự phá hoại chính quyền Xô viết ở Nga của các nước tư bản, thì “phải thực hành tiết kiệm tột mức trong bộ máy nhà nước của chúng ta”⁽³⁾, “chỉ có làm cho bộ máy của chúng ta trong sạch đến tột mức, chỉ có thể giảm bớt đến mức tối đa tất cả những cái không tuyệt đối cần thiết, chúng ta mới có thể đứng vững được”⁽⁴⁾. Thực hiện tinh gọn bộ máy theo V.I.Lênin cần phải bắt tay vào làm ngay và “những biện pháp nửa chừng sẽ hết sức tai hại”. Quan điểm của V.I.Lênin về cải tiến bộ máy chính quyền trở thành kim chỉ nam trong quản lý, vận hành của nhiều nhà nước trên thế giới, trong đó có Việt Nam.

Ngay sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ ra nhiệm vụ giữ gìn, kiến thiết đất nước, trong đó có việc sắp xếp bộ máy chính quyền. Theo Người, “tinh giản, tinh là năng suất cao lên, làm cho mau cho tốt, giản là vừa phải, không kèn càng, tránh hình thức”⁽⁵⁾. Hồ Chí Minh đề cao tính gọn nhẹ của Chính phủ, các cơ quan lãnh đạo và đặc biệt coi trọng mục tiêu hiệu quả quản lý: “Tổ chức phải gọn gàng. Nhiệm vụ của mỗi bộ phận, mỗi người phải quy định rõ ràng. Các cấp và các cán bộ lãnh đạo phải giúp đỡ và đôn đốc thường xuyên, phải kiểm tra chặt chẽ”⁽⁶⁾. Do đó, “Chính quyền và đoàn thể tìm mọi cách để giảm bớt những cơ quan và những nhân viên không cần thiết

để tiết kiệm sức người và của, để thêm sức vào việc sản xuất. Đồng thời, tìm mọi cách để nâng cao năng suất của những nhân viên và các cơ quan”⁽⁷⁾. Đây là những luận cứ khoa học và được minh chứng từ thực tiễn gần 40 năm đổi mới để Việt Nam tinh gọn bộ máy nhà nước hiện nay.

3. Kết quả tinh gọn bộ máy nhà nước ở Việt Nam - Từ quan điểm đến thực tiễn

Việt Nam bước vào thời kỳ đổi mới với nhiều thách thức lớn khi nguồn lực đất nước còn hạn chế, thế giới phát triển với nhiều thành tựu vượt trội từ các cuộc cách mạng công nghiệp. Tinh gọn bộ máy của hệ thống chính trị, trong đó có bộ máy nhà nước là điều kiện tiên quyết để lãnh đạo, quản lý, phát triển xã hội. Từ quan điểm của V.I.Lênin và Chủ tịch Hồ Chí Minh về tinh gọn bộ máy, Đảng và Nhà nước đã chú trọng sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị, nâng cao hiệu lực, hiệu quả hoạt động.

Từ Đại hội lần thứ VI đến Đại hội lần thứ XIII, Đảng đều đưa ra chủ trương tinh gọn bộ máy, tinh giản biên chế, “sắp xếp lại một số tổ chức, tinh giản biên chế...”⁽⁸⁾; “chấn chỉnh cơ cấu tổ chức, biên chế, quy chế hoạt động của bộ máy hành chính các cấp. Làm cho bộ máy tinh gọn, bảo đảm sự điều hành tập trung, thống nhất, thông suốt, có hiệu lực từ Chính phủ đến chính quyền địa phương, cơ sở”⁽⁹⁾. Chương trình Tổng thể cải cách hành chính năm 2001 của Chính phủ cũng nhận định rằng, tổ chức bộ máy còn cồng kềnh, nhiều tầng nấc; phương thức quản lý hành chính vừa tập trung quan liêu lại vừa phân tán... và đưa ra giải pháp cơ cấu tổ chức của Chính phủ gọn nhẹ, hợp lý... Mặc dù đã có nhiều nỗ lực trong tinh gọn bộ máy, nhưng tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị vẫn còn cồng kềnh, nhiều tầng nấc, nhiều đầu mối; hiệu lực, hiệu quả hoạt động chưa đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ. Do đó, Đảng đã ban hành Nghị quyết số 18-NQ/TW ngày 25/10/2017 “Một số vấn đề về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống

chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả”. Sau hơn 07 năm thực hiện Nghị quyết số 18-NQ/TW, các cơ quan trong hệ thống chính trị từ Trung ương đến địa phương đã được sắp xếp ngày càng tinh gọn. Tuy nhiên, việc sắp xếp bộ máy vẫn chưa thực sự hoàn thiện, chi phí vận hành bộ máy tương đối lớn so với thu nhập quốc dân. Việt Nam mặc dù đã khẳng định được vị thế, cơ đồ, của đất nước trên thế giới với những bút phá ngoạn mục trong tăng trưởng kinh tế và các chính sách an sinh xã hội, trách nhiệm với những vấn đề toàn cầu, nhưng yêu cầu đổi mới sáng tạo trong quản trị quốc gia, quản lý nhà nước của chính quyền địa phương các cấp, phòng, chống tham nhũng, củng cố niềm tin của quần chúng nhân dân đối với Đảng và toàn hệ thống chính trị là những nhiệm vụ phải nhanh chóng hoàn thành, thậm chí hoàn thành xuất sắc.

Cùng với tổng kết thực hiện Nghị quyết số 18-NQ/TW, Bộ Chính trị, Ban Bí thư đã ban hành Kết luận số 127-KL/TW ngày 28/02/2025 “về triển khai nghiên cứu, đề xuất tiếp tục sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị”. Nhận thức được vị trí, vai trò của việc tinh gọn bộ máy, thực hiện thống nhất, đồng bộ chủ trương, quan điểm của Đảng, thời gian qua, từ Trung ương đến các địa phương trên cả nước đang nỗ lực, tích cực, quyết liệt thực hiện việc sắp xếp tổ chức bộ máy và triển khai thực hiện chính quyền địa phương hai cấp. “Không chỉ sắp xếp tổ chức, bộ máy, cán bộ, mà còn phân cấp về thẩm quyền, bố trí lại đơn vị hành chính, phân bổ về nguồn lực; tạo không gian phát triển”⁽¹⁰⁾; xây dựng chính quyền gần dân, phục vụ nhân dân, đáp ứng những yêu cầu của thời đại mới, với chiến lược phát triển đất nước, mà theo đồng chí Tổng Bí thư Tô Lâm khẳng định “ít là cho 100 năm tới”.

Đến nay, cơ cấu Chính phủ đã được sắp xếp tinh gọn, giảm số lượng các bộ, cơ quan ngang bộ, tổng cục, cục và tương đương (giảm 05 bộ, cơ quan ngang bộ, 03 cơ

quan thuộc Chính phủ; giảm 13/13 (chiếm 100%) tổng cục, giảm 519 (chiếm 77,6%) cục và tương đương, tổ chức chính quyền địa phương 02 cấp gắn với đẩy mạnh phân cấp, phân quyền. Biên chế khối hành chính nhà nước giảm 145 nghìn người; chi thường xuyên giảm 39 nghìn tỷ đồng/năm. Hoạt động của chính quyền địa phương 02 cấp dần đi vào nề nếp⁽¹¹⁾. Các cơ quan sau khi được sáp nhập, tinh gọn đã hoạt động ổn định với chức năng, nhiệm vụ rõ ràng, khắc phục tình trạng chồng chéo, không làm gián đoạn hoạt động phục vụ người dân, tổ chức, doanh nghiệp. Chính quyền hai cấp tại 34 tỉnh, thành phố trên cả nước đã đi vào hoạt động ổn định.

Qua gần 40 năm đổi mới, Việt Nam đang tiến hành tổ chức lại bộ máy trong Đảng, Nhà nước theo hướng hiện đại hóa với quy mô và sự quyết liệt chưa từng có. Cơ quan, tổ chức trung gian, chi phí, thời gian được giảm thiểu, các khâu vận hành bộ máy giảm được sự chồng chéo, tạo sự nhất quán, đồng thuận cao trong thực hiện chức trách, nhiệm vụ của bộ máy và sự đồng tình, ủng hộ của nhân dân.

Xuất phát từ chỉ dẫn của V.I.Lênin, Chủ tịch Hồ Chí Minh và yêu cầu cấp bách của thực tiễn, Đảng, Nhà nước đã thể hiện ý chí quyết tâm, khấn trương triển khai cuộc cách mạng tinh gọn bộ máy. Tinh thần quyết tâm, hành động quyết liệt sẽ là những bước đi vững chắc, giúp đất nước thực hiện thành công những nhiệm vụ mới trong bối cảnh mới, kỷ nguyên mới.

4. Tinh gọn bộ máy nhà nước - nhiệm vụ đột phá để phát triển Việt Nam thịnh vượng

Bước vào kỷ nguyên mới, Việt Nam phải khẳng định được sức mạnh nội sinh, tự lực, tự cường phát triển, giàu mạnh, việc cấp bách phải làm ngay là tinh gọn bộ máy của hệ thống chính trị thực sự hiệu quả, đáp ứng yêu cầu của tình hình mới. Tinh gọn bộ máy không chỉ bảo đảm hiệu quả thực thi pháp luật, quản trị quốc gia mà còn là điều kiện

để Việt Nam đạt được các mục tiêu kinh tế, chính trị, xã hội. Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII “về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới” xác định mục tiêu tiếp tục hoàn thiện và xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, “tổ chức bộ máy nhà nước cơ bản tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả; đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức có đủ phẩm chất, năng lực, chuyên nghiệp, liêm chính, chí công, vô tư”⁽¹²⁾. Vì vậy, Việt Nam cần tiếp tục thực hiện nhiệm vụ đột phá về tinh gọn bộ máy khẳng định vị thế và phát triển thịnh vượng với các giải pháp sau:

Thứ nhất, làm tốt công tác tư tưởng cho đội ngũ cán bộ, công chức. Tinh gọn bộ máy hệ thống chính trị ở Việt Nam hiện nay là nhiệm vụ mang tính cách mạng đòi hỏi sự thay đổi về tư duy, nhận thức và hành động trong cán bộ, công chức. Vì vậy, cần tăng cường công tác tư tưởng để cán bộ, công chức nhận thức và thực hiện tốt trách nhiệm, sẵn sàng cống hiến, sáng tạo. Các cơ quan, đơn vị cần phối hợp trong đánh giá, biểu dương, tạo động lực để cán bộ, công chức làm việc. Cần nghiên cứu, hoàn thiện chính sách tiền lương bảo đảm tương xứng với trí tuệ, sự nhiệt huyết và đóng góp của đội ngũ cán bộ ở từng bộ phận, cơ quan trong bộ máy nhà nước. Bên cạnh đó, cần “tiếp tục hoàn thiện cơ chế phát hiện, thu hút, tuyển dụng, trọng dụng và đãi ngộ nhân tài vào làm việc trong các cơ quan nhà nước, đơn vị sự nghiệp công lập”⁽¹³⁾.

Việc tinh gọn bộ máy tiếp tục được thực hiện bên trong các cơ quan, tổ chức, ảnh hưởng đến chức vụ, vị trí công việc của một bộ phận cán bộ, công chức. Do đó, các cấp ủy, chính quyền cần quán triệt đến cán bộ, công chức về chủ trương của Đảng, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của những người cộng sản - những người thuộc giai

cấp mà như V.I.Lênin khẳng định “biết gánh vác mọi trách nhiệm nặng nề, chịu mọi thử thách, mọi gian khổ, mọi hy sinh lớn lao”⁽¹⁴⁾, nghiêm túc, sẵn sàng thực hiện sắp xếp, tinh gọn bộ máy trở thành những tấm gương tiêu biểu, mẫu mực để thực hiện thành công cuộc cách mạng tinh gọn bộ máy - nhiệm vụ đột phá trong chiến lược phát triển Việt Nam thịnh vượng.

Thứ hai, bảo đảm tinh gọn bộ máy đi đôi với nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ. Tinh gọn bộ máy nhà nước cần đi liền với nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, thực hiện đúng theo phương châm “ít mà tốt”. Bộ máy nhà nước phải thực hiện tốt chức năng, nhiệm vụ, đội ngũ cán bộ phải có đủ năng lực để thực hiện hiệu quả nhất, tốt nhất những chức năng, nhiệm vụ đảm nhiệm. Việc sắp xếp, lựa chọn cán bộ vào các vị trí phù hợp, đúng người, đúng việc phải được thực hiện trên tinh thần khách quan, công bằng, vì lợi ích chung, vì mục tiêu, khát vọng của dân tộc xây dựng một Việt Nam hùng cường, thịnh vượng. Đội ngũ cán bộ phải có phẩm chất, năng lực, trình độ “vừa hồng, vừa chuyên” bảo đảm bộ máy tinh gọn phải thật tinh nhuệ, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả, đáp ứng yêu cầu xây dựng nền hành chính hiện đại phục vụ nhân dân, khơi dậy niềm tự hào dân tộc, tinh thần yêu nước trong mỗi con người Việt Nam.

Thứ ba, đẩy mạnh chuyển đổi số trong quản lý nhà nước. Thực hiện tinh gọn bộ máy nhà nước, chức năng, nhiệm vụ của các cơ quan, đơn vị, thẩm quyền, trách nhiệm của mỗi cán bộ, công chức, viên chức có sự thay đổi đáng kể. Điều này đòi hỏi phải đẩy mạnh chuyển đổi số trong quản lý nhà nước để xử lý nhanh, hiệu quả khối lượng công việc lớn, hướng tới hoàn thiện nền hành chính hiện đại. Trước hết, các cơ quan chuyên môn của Chính phủ cần xây dựng và hoàn thiện hệ thống dữ liệu quốc gia với các nền tảng dịch vụ trực tuyến, liên thông giữa các bộ, ngành, địa phương. Hệ thống dữ liệu

quốc gia không chỉ hoàn thiện về cấu trúc, mà cần được thiết kế phù hợp để các nhà quản lý, đội ngũ công chức và người dân có thể dễ dàng sử dụng, quản lý thông tin. Với các công nghệ số hiện đại, dữ liệu quản lý nhà nước liên thông, minh bạch sẽ giúp các cá nhân, tổ chức đưa ra các dự báo, quyết định chính xác, nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước, xử lý được khối lượng công việc lớn trong thời gian ngắn nhất.

Các địa phương và từng cơ quan, đơn vị cần đào tạo, nâng cao năng lực số cho đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức. Xây dựng lộ trình đào tạo, tuyển dụng, thu hút đội ngũ công chức có năng lực số đáp ứng yêu cầu của nền hành chính hiện đại, dựa trên các nền tảng số. Thực hiện tốt chính sách đào tạo, bồi dưỡng, đánh giá, kiểm tra định kỳ về kỹ năng xử lý công việc trên các nền tảng số của đội ngũ cán bộ. Các địa phương cần nghiên cứu các mô hình bồi dưỡng kỹ năng sử dụng các ứng dụng, nền tảng số cho công dân, nâng cao năng lực số của công dân. Thực hiện kịp thời chế độ, chính sách đối với cán bộ làm công tác chuyển đổi số theo Nghị định số 179/2025/NĐ-CP ngày 01/7/2025 của Chính phủ “Quy định về mức hỗ trợ đối với người làm công tác chuyên trách về chuyển đổi số, an toàn thông tin mạng, an ninh mạng”.

Tóm lại, cuộc cách mạng tinh gọn bộ máy hệ thống chính trị hiện nay đang được triển khai quyết liệt, là điều kiện tiền đề để đất nước bước vào kỷ nguyên phát triển mới. Từ những chỉ dẫn của V.I.Lênin và Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đảng và Nhà nước đã thể hiện ý chí quyết tâm, khẩn trương triển khai cuộc cách mạng tinh gọn bộ máy với quy mô và sự quyết liệt chưa từng có,

đạt được những kết quả tích cực. Tuy nhiên, để thực hiện thành công mục tiêu chiến lược phát triển Việt Nam thịnh vượng, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, việc tinh gọn bộ máy cần được xem là nhiệm vụ đột phá. Điều này đòi hỏi phải có những giải pháp đồng bộ và căn cơ nhằm bảo đảm bộ máy không chỉ tinh gọn, mà còn hoạt động hiệu lực, hiệu quả, tinh nhuệ, đáp ứng yêu cầu quản trị quốc gia hiện đại □

(1) (2), (3) và (4) V.I.Lênin, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Hà Nội, 2005, t.45, tr.443, 445, 458 và 453

(5) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, t.7, tr.432

(6) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Sđd, t.8, tr.132

(7) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Sđd, t.6, tr.476-477

(8) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đảng toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2007, t.51, tr.201

(9) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đảng toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2015, t.55, tr.409

(10) *Bài phát biểu khai mạc của đồng chí Tổng Bí thư Tô Lâm tại Hội nghị lần thứ mười một Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII*, <https://baochinhphu.vn>, ngày 10/4/2025

(11) *Báo cáo tóm tắt kết quả thực hiện Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội năm 2025 và 5 năm 2021 - 2025; dự kiến kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội năm 2026*, <https://nhandan.vn>, ngày 21/10/2025

(12) Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII “về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới”

(13) *Dự thảo các văn kiện trình Đại hội XIV của Đảng*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2025, tr.346

(14) V.I.Lênin, *Toàn tập*, Sđd, t.38, tr.466